

Abortmönster och könskvot vid födseln på landsbygden i Yunnan, Kina

Petra Löfstedt, Luo Shusheng och Annika Johansson

En mycket skev könskvot vid födseln är en av de mer dramatiska tecken på son-preferens och diskriminering mot flickor. Kina är det land i världen som har det största underskottet på flickor. Traditionellt har den starka preferensen för pojkar förklarats med behov av arbetskraft, stöd för åldrande föräldrar och att bara pojkar kan föra familjen vidare. Man har också trott att son-preferensen skulle försvagas i takt med modernisering. Tvärtemot detta antagande har det visat sig att problemet ökat med modernisering och sjunkande födelsetal. Syftet med denna studie var att undersöka hur son-preferens påverkat kvinnors reproduktiva beslut, så som i abortmönster och rapporterad könskvot vid födseln mot bakgrund av olika familjeplaneringskampanjer i Kina. Vi har kunnat visa att en stark son-preferens tycks ha styrt kvinnors reproduktiva beslut under hela perioden, men medlen att nå sina mål har ändrats som svar på politiska, demografiska och teknologiska förutsättningar.

Petra Löfstedt, MPH, Ph.D., Researcher
IHCAR, Karolinska Institutet, Nobels väg 9, 17176 Stockholm, Sweden, Tel: +46-8-524 63368, e-mail: petra.lofstedt@ki.se

Luo Shusheng, lecturer,
Department of Child, Adolescent and Women's Health, School of Public Health, Peking University, Beijing, 100083, China.

Annika Johansson, Ph.D., Researcher
IHCAR, Karolinska Institutet, Nobels väg 9, 17176 Stockholm, Sweden.

Abortmönster och könskvot vid födseln i Kina

Beslut som berör barnafödande sker i specifika politiska, sociala och kulturella sammanhang som påverkar kvinnor till att "välja" ett alternativ framför ett annat (1-2). I patriarkaliska samhällen med starkt uttalad son-preferens, i kombination med anti-natalistisk familje politik, kan en kvinna vara mer benägen att använda preventivmedel och/eller abortera om hon redan har en son. Kvinnor som däremot "bara" har döttrar kan vara mer benägna att fortsätta sitt barnafödande. En mycket skev könskvot vid

födseln är en av de mer dramatiska tecken på son-preferens, ett fenomen som syns i flertalet samhällen i Asien (3-4). Kina är det land i världen som har det största underskottet på flickor (5). Under tidigt 1970-tal var könskvoten normal i Kina, men sedan slutet av 1970-talet, när Kinas ett-barns politik infördes, har det fötts färre flickor än tidigare. Under normala omständigheter föds 105-106 pojkar per 100 flickor. Idag föds 120 pojkar per 100 flickor i Kina (6). Till en början trodde man att nyfödda flickor dödades, men senare

forskning har visat att det framför allt är könsslekta aborter som är orsaken till denna sneda könskvot (7). Det förekommer också att man inte registrerar nyfödda flickor eller att de lämnas bort för adoption (8). Traditionellt har den starka preferensen för pojkar förklarats med behov av arbetskraft, stöd för åldrande föräldrar och att bara pojkar kan föra familjen vidare. Man har också trott att son-preferensen skulle försvagas i takt med modernisering och ökad möjlighet till utbildning för kvinnor (9). Tvärt emot dessa antaganden har det visat sig att problemet ökat med modernisering och sjunkande födelsetal, även i städerna (3-4, 10-11).

För att få det antal barn man vill ha, och "rätt" kön på barnen, så finns olika strategier att tillgå så som preventivmedel, abort, barnamord, adoption och icke-registrering av barn, av vilket allt sker i Kina (6, 11-12). Beräkningar har gjorts på kvinnounderskottet i Kina mellan 1980-2000, och antalet saknade kvinnor var ca 12 miljoner, av vilka hälften beräknas vara oregistrerade, i motsatts till döda (6). Ny forskning visar att kombinationen av son-preferens, sjunkande fertilitet och avancerad fosterdiagnostik orsakar underskottet på flickor i Kina och andra delar av Asien, som tex. Sydkorea, Taiwan och Indien (3-4). I Kina har dessutom en-barns politiken förvärrat problemet.

Syftet med denna studie var att undersöka hur son-preferens påverkat kvinnors reproduktiva beslut, så som i abortmönster och rapporterad könskvot vid födseln mot bakgrund av olika familjeplaneringskampanjer i Kina. Vi har analyserat kvin-

nors abortmönster i relation till antal tidigare barn och kön på dessa, och könskvot vid födseln, under perioden 1980-2000 i den kinesiska provinsen Yunnan. Vi har visat att familjeplaneringspolitiken har implementerats starkt i ett av Kinas fattigare och svårtillgängligare områden. Vi har också visat att en stark son-preferens tycks ha styrkt kvinnors reproduktiva beslut under hela perioden, men medlen att nå sina mål har ändrats som svar på politiska, demografiska och teknologiska förutsättningar.

Bakgrund

I början av 1970-talet startade den kinesiska regeringen den första landsomfattande familjeplanerings kampanjen, den s.k. wan-xi-shao kampanjen, som syftade till att skjuta upp ålder för första giftermålet, förlänga intervallerna mellan födslarna och att inte föda mer än tre barn. Vid den tidpunkten födde de kinesiska kvinnorna i genomsnitt sex barn per kvinna (13). 1978 hade fertiliteten sjunkit till ett genomsnitt på 2.8 barn per kvinna. Trots denna snabba fertilitetsnedgång infördes en-barns politiken 1979. Under den första perioden, d.v.s. 1979-1983, var det obligatoriskt med spiral efter första barnet och sterilisering efter det andra, och abort för icke godkända graviditeter (14). Det totala antalet aborter var 14 miljoner under 1983 (15). 1984 började man att mjuka upp reglerna en aning, vilket bland annat innebar att villkoren för att få ett andra barn ändrades, t.ex. så fick bönder med "endast" en dotter tillåtelse att föda ett andra barn (14). Antalet aborter sjönk också till 9 miljoner 1984

(15). 1988 blev det officiellt tillåtet för alla par på landsbygden att skaffa ett andra barn om det första var en flicka. Vid början av 1990-talet var en strikt en-barns politik begränsad till städerna och de befolkningstätaste provinserna (14). Kring mitten av 1990-talet hade Kina 27 aborter per 100 graviditeter (16). Målsättningen för Kinas familjepolitik under perioden 1995-2000 var att den totala befolkningen inte skulle överskrida 1.3 miljarder människor (17). Enligt folkräkningen år 2000, var den totala befolkningen 1.265 miljarder och fertiliteten hade officiellt sjunkit till ett genomsnitt på 1.8 barn per kvinna (18). Senare analyser av kinesisk befolkningsdata har dock påvisat allvarliga fel i statistiken så som bristande rapportering av födselar och motsägelsefull migrationsdata (19-20).

Vissa studier har visat att Kina har haft ett under skott på kvinnor i flera århundraden. Könskvoten vid födseln var onormalt hög under första hälften av 1900-talet men sjönk under de först årtionden efter Folkrepublikens grundande 1949 (5). Vid början av 1970-talet var det normalt, men har sedan dess stigit igen (5). 1984 var könskvoten vid födseln 108 pojkar per 100 flickor, och det har stigit sedan dess. 1985-1987, var de officiella siffrorna 110 till 112 (3). Alarmerade av dessa siffror beslöt regeringen 1987 att förbjuda könsselektiva aborter. Trots det så fortsatte könskvoten vid födseln att stiga, mellan 1990 och 2000 steg den från 112 till 118 (3,6,21). Enligt folkräkningen år 2000, var den 114 i städerna och 122 på landsbygden (22).

Matrial och Metod

Denna studie utfördes i länet Huaning i provinsen Yunnan i sydvästra Kina, under maj-juni år 2000. Yunnan har en total befolkning på ca 40 miljoner, av vilka 35 % tillhör någon etnisk minoritet. Det är en av Kinas fattigaste provinser. År 2000 var 87 % av befolkningen bönder och proportionen analfabeter var 50 %, av vilka 70 % var kvinnor. Huaning ligger i sydöstra Yunnan och är ett bergigt län. År 2000 var den totala befolkningen var ca 200 000, av vilka 90 % var bönder, och ca 85 % tillhörde Han befolkningen, som är majoritetsbefolkningen, och ca 15 % tillhörde någon etnisk minoritet, framförallt Yi, Miao och Hui. Huaning valdes på grund av myndigheternas vilja att delta i studien.

Kvinnor mellan åldrarna 15-65 blev intervjuade, i syfte att få med kvinnor som startat sina reproduktiva liv samtidigt som Folkrepubliken bildades 1949 fram till de kvinnor som startat sitt reproduktiva liv vid intervjutillfället. På landsbygden i Kina är varje "län" indelat i ett visst antal "socknar", som i sin tur är uppdelade i byar. Flerstegsurval och gruppurval användes för att slumpmässigt välja tre "socknar" av fem, och 10 byar av 48. I varje by besöktes hälften av all hushåll. Totalt intervjuades 1503 kvinnor, och efter en kvalitetskontroll av materialet återstod 1336 kvinnor. Frågeformuläret innehöll frågor om tid för första giftermålet, barnafödande, aborter och preventivmedels användning. Intervjuerna gjordes av kvinnlig sjukvårdspersonal med tidigare erfarenhet av liknande studier.

I denna artikel har vi bara tagit med

de gifta kvinnorna, vilket var 1111, eftersom det anses opassande att fråga ogifta kvinnor om aborter och barnafödande, och de ogifta kvinnorna därför inte tillfrågades om deras reproduktiva historia, inklusive aborter. Aborter analyserades efter etnicitet, religion, utbildning och yrke. För perioden 1980-2000 analyserades antal aborter per 100 rapporterade graviditeter i femårs perioder, i relation till antal tidigare barn och kön på dessa. När vi analyserade könskvot vid födsel, delade vi upp den i tidsperioderna 1984-87 och 1988-2000, eftersom de perioderna representerar distinkta faser i implementeringen av familjeplaneringspolitiken.

Resultat

Abortmönster

36 % av kvinnorna uppgav att de hade gjort minst en abort. Det var inga signifikanta skillnader mellan kvinnorna i relation till bakgrundsvariablerna.

Tabell 1 Proportionen Aborter enligt kön och antal tidigare barn

Kalender år	Inga barn			1 son			1 dotter		
	Rapport. Gravidit.	Aborter	Prop.	Rapport. Gravidit.	Aborter	Prop.	Rapport. Gravidit.	Aborter	Prop.
1980-1984	112	3	2,7	44	5	11,4	36	2	5,6
1985-1989	189	4	2,1	79	4	5,1	62	2	3,2
1990-1994	213	5	2,4	74	9	12,2	49	11	22,4
1995-2000	251	22	8,8	103	34	33,0	96	26	27,1

Forts.

Kalender år	2 söner			1 son & 1 dotter			2 döttrar		
	Rapport. Gravidit.	Aborter	Prop.	Rapport. Gravidit.	Aborter	Prop.	Rapport. Gravidit.	Aborter	Prop.
1980-1984	12	5	41,7	20	3	15,0	21	4	19,0
1985-1989	15	13	86,7	31	26	83,9	18	11	61,1
1990-1994	12	11	91,7	18	18	100,0	8	6	75,0
1995-2000	15	14	93,3	29	29	100,0	12	11	91,7

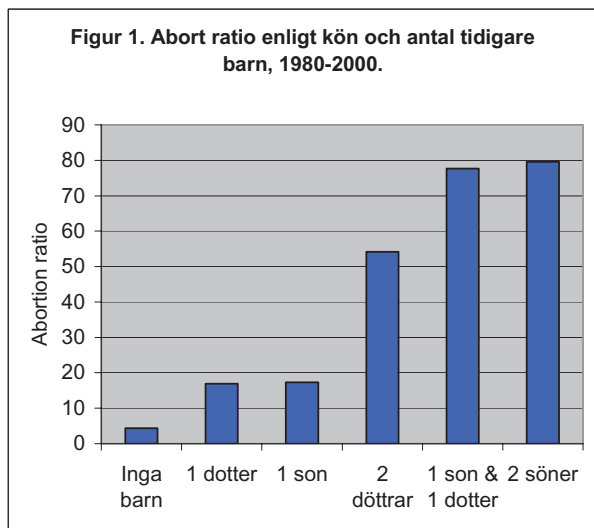
Bland de etniska minoriteterna uppgav 20 % att de gjort en abort på 1980-talet, medan 66 % uppgav att de gjort en abort på 1990-talet. Den motsvarande siffran för Han befolkningen var 32 % och 49 %.

Tabell 1 visar antal aborter per 100 rapporterade graviditeter från 1980 till 2000, enligt antal tidigare barn och könet på dessa. Bland kvinnor som inte hade barn var det väldigt få aborter för hela perioden. Bland kvinnor med ett barn var det också relativt få aborter, under hela 1980-talet, oavsett könet på barnet. Under 1990-talet steg det gradvis, till 33 % för kvinnor med en son och 27 % för kvinnor med en dotter. Bland kvinnor med två barn var det också relativt få aborter till mitten av 1980-talet, när det steg drastiskt för kvinnor med två söner. Under 1990-talet steg det ytterligare, och vid slutet av 1990-talet, avslutades nästan alla graviditeter bland kvinnor med två barn med en abort.

Det var ingen signifikant skillnad i förhållande till könet på barnen.

I figur 1 syns det ackumulerade antalet aborter för perioden 1980-2000, enligt antal tidigare barn och könet på dessa. Resultatet visar att kvinnor med en son och en dotter, jämfört

med kvinnor med två söner, hade lika stor andel aborter. Däremot var det en signifikant högre risk att abortera för dessa kvinnor, jämfört med kvinnor med två döttrar (Den relative risken var 2.04, chi-square test, $p < 0.01$).



Könskvot vid födseln

I tabellen 2 syns trenden för könskvoten vid födseln för perioden 1984 till 2000. För hela perioden föddes 109 pojkar på 200 flickor. För den första perioden, 1984-87, var könskvoten 104 för första och andra paritet till-

sammans, och 136 för tredje + paritet, och 107 för alla pariteter tillsammans. Under perioden 1988-2000, ökade könskvoten för alla pariteter, med ett genomsnitt på 110 pojkar på 100 flickor.

Tabell 2. Könskvot vid födseln

Paritet	Antalet födslar	Könskvot vid födseln		
		Hela perioden (n=1236)	1984-1987 (n=263)	1988-2000 (n=973)
1	695	110	111	110
2	496	106	0.96	108
1+2	1,191	108	104	109
3+	45	150	136	171
Totalt	1,236	109	107	110

Diskussion

Efter introduktionen av en-barns politiken 1979, har den officiella politiken fastslagit att endast ett barn är tillåtet. Det har dock funnits undantag för den regeln., t.ex. om första barnet är en flicka är det tillåtet att skaffa ett barn till. När vi analyserade abortmönstret i Huaning har vi visat att proportionen aborter per rapporterade graviditeter har ökat under hela perioden oavsett antal tidigare barn och könet på dessa. Till exempel, proportionen aborter för kvinnor med två döttrar steg från 19 per 100 rapporterade graviditeter, till 92 mellan 1990 till 2000. Vi har också visat att skillnad mellan kvinnor med ett, respektive två barn var slående. Under 1990-talet avslutades i princip all graviditeter bland kvinnor med två barn, oavsett könet på dessa. Familjeplaneringspolitiken har uppenbart implementerats rigoröst i Huaning, och det tycks som om den gender-neutralitet som man kan skönja i abortmönstret mer är ett uttryck för en hårt genomförd politik, mer än en minskad son preferens.

Könskvot vid födseln, däremot, visar ett annat mönster. Under den första perioden, 1984-1987, var könskvot vid födseln i Huaning 107, vilket är precis över det normala, och liknande det för provinsen Yunnan (3). Under perioden 1988-2000, steg det till 110, i Huaning, för alla pariteter tillsammans, vilket är betydligt över det normala.

Så, när man tittar på könskvoten vid födseln tycks son preferensen uppenbar. Det tycks som om kvinnorna i Huaning har varit influerade av son preferens under hela perioden, men metoden att ernå sitt mål har skiftat

i respons till bland annat ändrad politik och ny teknologi. I takt med att fertiliteten har sjunkit, och därmed chansen att få en son, så har kvinnorna utvecklat mer effektiva sätt att nå sina mål.

Det har diskuterats möjligheten att den nuvarande höga könskvoten vid födseln i Kina, och andra Asiatiska länder, är ett övergående fenomen som kommer att avta i takt med modernisering. Till exempel, i en artikel om son preferens i provinsen Anhui från 1998, drar författarna den slutsatsen att om landsbygden följer utvecklingen i städerna så kommer son preferensen snart att tillhöra det förflutna (9). Detta har inte visat sig i den senaste folkräkningen från 2000 eller i senare forskning (18).

Elisabeth Croll har beskrivit hur den stigande könskvoten vid födseln och det fortsatta behovet, eller "preferens" för söner, i kombination med sjunkande fertilitet, resulterar i ett alltmer minskat utrymme för flickor (14). Detta, menar hon, ska inte maskeras till "son preferens" eftersom det bara förlänger diskrimineringen mot flickor.

Den stigande könskvoten, i relation till den sjunkande fertiliteten och modernisering är ett av de största sociala problemen i Asien idag. Tidigare antaganden att diskrimineringen mot flickor skulle minska i takt med ekonomisk tillväxt och ökad tillgång till utbildning för kvinnor har visat sig alltför förenklat. Nya analysmetoder krävs för att förstå kvinnors reproduktiva strategier i Kina. Politiker, kvinnorrättsaktivister, och det civila samhället i stort måste samarbeta för att minska diskrimineringen mot flickor.

Referenser

- Greenhalgh S, Li J. Engendering reproductive practice in peasant China: the political roots of the rising sex ratios at birth. Research Division Working Paper No.57. New York: Population Council, 1993.
- Correa S, Petchesky R. Reproductive and sexual rights: a feminist perspective. In: Sen G, Germain A, Chen L (editors). *Population Policies Reconsidered: Health, Empowerment, and Rights*. Boston: Harvard University Press, 1994.
- Gu BC, Roy K. Sex ratio at birth in China, with reference to other areas in East Asia. What we know. *Asia-Pacific Population Journal* 1996;10(3):17–42.
- Croll E. Fertility decline, family size and female discrimination: a study of reproductive management in East and South Asia. *Asia-Pacific Population Journal* 2002;17(2):11–38.
- Banister J. Shortage of girls in China today. *Journal of Population Research* 2004;21(1):19–45.
- Cai Y, Lively W. China's missing girls: numerical estimates and effects on population growth. *China Review* 2003;(3)2:13–29. At: <http://www.chineseupress.com/promotion/China%20Review/China_review_.J.html>
- Coale AJ, Banister J. Five decades of missing females in China. *Demography* 1994;31(3):459–79.
- Johansson S, Nygren O. The missing girls of China: a new demographic account. *Population Development and Review* 1991;17(1):35–51.
- Graham MJ, Larsen U, Xu XP. Son preference in Anhui Province, China. *International Family Planning Perspectives* 1998;24(2):72–77.
- Poston DL. Son preference and fertility in China. At: <<http://socioweb.tamu.edu/faculty/POSTON/Postonweb/pubarticle/everything.pdf>>. Accessed 4 July 2001.
- Li SZ, Zhu CZ, Feldman MW. Gender differences in child survival in contemporary rural China: a county study. *Journal of Biosocial Science* 2004;36:83–109.
- Westley S. Evidence mounts for sex-selective abortions in Asia. *Asia-Pacific Population Journal*. 1995;34:1–6.
- Tian H Y. China's Strategic Demographic Initiative. New York: Praeger Publishers, 1991. p.30–45.
- Croll E. *Endangered Daughters: Discrimination and Development in Asia*. 1st ed. London: Routledge, 2000. p.1–40.
- Tu P, Smith HL. Determinants of induced abortion and their policy implications in four counties in North China. *Studies in Family Planning* 1995;26(5):278–86.
- Henshaw SK, Singh S, Haas T. The incidence of abortion worldwide. *Family Planning Perspectives* 1999;25(Supplement).
- UNESCAP. Population and Family Planning Laws, Policies and Regulations. At <http://www.unescap.org/esid/psis/population/database/poplaws/china/china14b.asp> Accessed at August 2004.
- Lively W. First impression of the 2000 census of China. At: <<http://csde.washington.edu/pubs/wps/01-13.pdf>>. Accessed 4 November 2001.
- UNESCAP. National Report of the People's Republic of China to the Fifth Asian and Pacific Population Conference, 2002. Bangkok: ESCAP, 2003.
- Scharping T. Hide-and-seek: China's elusive population data. *China Economic Review* 2001;12(4):323–32.
- Coale AJ, Banister J. Five decades of missing females in China. *Demography* 1994;31(3):459–79.
- Banister J. The dearth of girls in China today: ongoing, geography, and comparative perspectives. Submitted to UNFPA China, Sept. 2002, Final revision, Dec. 2002.

Denna artikel är en sammanfattning av en artikel som tidigare publicerats i: Löfstedt P, Luo S, Johansson A. Abortion Patterns and Sex Ratios at Birth in Rural Yunnan, China: The influence of policy and gender. *Reproductive Health Matters*. 2004;12(24):86–95

Summary in English

Title in English

High sex ratio at birth due to son preference has been known in China historically, but it was thought this phenomenon would diminish with modernization. The aim of this study was to investigate abortion decisions and reported sex ratios at birth in the context of successive family planning policies in Huanning County, Yunnan Province, in China. Abortion patterns and reported sex ratios at birth of a random sample of 1,336 women aged 15–64 were analysed for the period 1980–2000, in relation to parity and sex of previous children. There was a male bias in the abortion pattern during the 1980s, but by the end of the 1990s most pregnancies of women with two children were being terminated. Sex ratio at birth rose from 107 in 1984–87 to 110 between 1988–2000 in Huanning. While women's reproductive decisions were influenced by son preference over the whole period, the means used to ensure a son differed with changing family planning policies.

keywords: